

טופס סילבוס

סוגיות חברתיות, סביבתיות ופוליטיות בתכנון
Social, Environmental and Political Issues in Urban Planning
סמסטר א תשע"ד
3 ש"ס

סוג המסגרת: שיעור

שם המרצה: ד"ר אדר' טליה מרגלית

דואר אלקטרוני: taliamar@post.tau.ac.il

טלפון:

בניין: מעונות חדר: 7 אומנויות

שעות קבלה: לפי תאום טלפוני מראש

תאור הקורס

הקורס יתמקד באפשרויות ודרכים להשגת צדק סביבתי חברתי בתכנון ועיצוב עירוני, תוך סקירת סוגיות תיאורטיות, מקרי בוחן וגישות תכנון אלטרנטיביות ובשילוב הוראה פרונטאלית, הרצאות אורח ודיון כיתתי סביב מצגות סטודנטים. בראשית הסמסטר נבחן תזות שונות העוסקות בצדק חלוקתי, חברתי, תרבותי וסביבתי, ונקשר אותן לאלטרנטיבות שונות בתכנון ופיתוח ולהשפעתן על קבוצות מרכז ושוליים. מכאן נסקור שאלות בוערות בעירונית הישראלית ואת מקום האדריכלות במערך התכנון והפיתוח העכשווי.

The course will issue questions of social and environmental justice in urban planning and design, by reviewing theoretical concepts, selected test cases and alternative planning approaches followed with class discussion. We will start by looking at competing concepts dealing with distributive, environmental, cultural and social justice, and trace the ramifications of hegemonies notions of development in various cities and on central and fringe communities. We will then explore issues on the agenda of current Israeli urbanism and discuss the role of the Architecture profession within current spatial planning.

דרישות הקורס

נוכחות והשתתפות פעילה בכיתה, קריאה והצגת תרגילים, כתיבת עבודה מסכמת

השתתפות פעילה: שעה בכל שבוע תוקדש לדיון משלים בנושא השיעור שבו יציגו קבוצות תלמידים בתאום מראש עם המורה. אפשרויות למצגת: שאלות ומסקנות מפרויקטים אורבניים (שנה ג-ד), סוגיות רלבנטיות בפרויקט הגמר, מאמר/ ספר, שאלות תכנון ספציפיות.

מרכיבי הציון הסופי

60% עבודה מסכמת, 30% הצגת דיון בקבוצה, 10% השתתפות פעילה בכיתה
הגשת עבודה מסכמת מותנה בנוכחות ב-80% מהשיעורים לפחות ובהצגה בדיון קבוצתי

נושאי הקורס

רקע תיאורטי

1. מבוא: תכנון, עיר, והאינטרס הציבורי

2. צדק תכנוני (סביבתי/ חברתי/ פוליטי)

- Campbell, S. (1996): Green Cities, Growing Cities, Just Cities? Urban Planning and the Contradictions of Sustainable Development, Journal of the American Planning Association, 62: 3, p. 296- 312.
- Fainstein, S. (2000): New Directions in Planning Theory, Urban Affairs Review; 35; 451

3. פיתוח עירוני ותפישות צדק משמאל ומימין

- Marcuse, P. (1995), Not Chaos, but Walls: Postmodernism and the Partitioned City, In: Watson, S. and Gibson, K.(eds.) Postmodern Cities and Space. Oxford: Blackwell, pp. 187-198.
- אורבך, ג. (2006): התכנון העירוני - בין פוליטיקה לתכנון ובין פוליטיקאים למתכננים, אופקים בגיאוגרפיה 67, 5-17.

4. הפרטה ונכסים משותפים, משמעויות בכפר ובעיר.

- גוטווין, ד. (2008), מ"מהפכה חוקתית" ל"הפיכת נגד": ההיגיון המשפטי של משטר ההפרטה הישראלי, מעשי משפט א, עמ' 61-47
- Garret Harding (1968), The Tragedy of the Commons, SCIENCE, VOL. 162, 1243- 1248

5. גלובליזציה, צדק גלובלי ויחסי מרכז ושוליים.

- Davis, M.: Planet of Slums, Urban Involvement and the Informal Proletariat, New Left Review 26, 2004, pp. 5- 34.

מקרי בוחן וסוגיות בתכנון עירוני ישראלי

6. מרכז ושוליים בישראל, פריפריה תכנונית במרחב ישראלי

- צפדיה, א. (2006): ישראליותו של ערי הפיתוח, עיר ישראלית או עיר בישראל? עורכים פנסטר, ט. ויעקובי, ח. מכון ון ליר בירושלים, הוצאת הקבוץ המאוחד.

7. שימור והריסה: זיכרון, ייצוג וכלכלה עירונית

- ניצן- שיפטן, א. (2000), "בתים מולבנים", תיאוריה וביקורת 16, 227-232.
- מונטרסקו, ד. ופביאן, ר. (2003), כלוב הזהב- ג'נטריפיקציה וגלובליזציה בפרויקט גבעת אנדרומדה, יפו, תיאוריה וביקורת 23, 178-141.
- גן, א. ואלפסי, נ. (2011), ירושלים של כסף: משילות עירונית, זימות עסקית ועיצוב המרחב, סוציולוגיה ישראלית יג (1), 107-134

8. בניה לגובה: יוזמות, אפשרויות ושאלות

- Alterman, R. (1990). From expropriations to agreements: Developer obligations for public services in Israel, Israel Law Review, Vol. 24 (1) Autumn: 28-81
- Margalit, T. (2009): Public assets versus public interest- fifty years of high-rise building in Tel Aviv, Geography Research Forum- Planning and the Public Interest, Vol 29, pp. 48- 82.

9. שוק המגורים: דיור בר השגה, דיור ציבורי ודיור כזכות אדם בסיסית.

- כרמון, נ.: מדיניות השיכון של ישראל: 50 השנים הראשונות, מתוך: המדיניות הציבורית בישראל, עורכים: דוד נחמיאס וגילה מנחם, הספרייה לדמוקרטיה, המכון הישראלי לדמוקרטיה, ירושלים, 1999.
- קלוש, ר. ולו-יון י. (2000): הבית הלאומי והבית האישי: תפקיד השיכון הציבורי בעיצוב המרחב, תיאוריה וביקורת, 16: מרחב, אדמה, ביית, הוצאת הקיבוץ המאוחד, מכון ון ליר ירושלים.

10. פרוצדורות ומשמעותן: תכנית מתאר או תכנון נקודתי

- אלפסי, נ. (2006) עיר ללא חוק: על גמישותו של חוק התכנון והבנייה בעיר הישראלית, עיר ישראלית או עיר בישראל? שאלות של זהות, משמעות ויחסי כוחות, עריכה: טובי פנסטר חיים יעקובי.
- Godschalk, D. (2004): Land Use Planning Challenges: Coping with Conflicts in Visions of Sustainable Development and Livable Communities, Journal of the American Planning Association, 70: 1, , pp. 5 — 13

11. שיתוף תכנון ודמוקרטיה השתתפותית ברחוב הישראלי

- Davidoff, P. (1965): Advocacy and Pluralism in Planning, Reading in Planning Theory, A. Faludi (ed), Pergamon Press.
- Ash A. (2006), The Good City, Urban Studies, Vol. 43, Nos 5/6, 1009–1023.

12. שאלות סיכום: אדריכלות, עיר עכשווית והאתוס המקצועי.

- Swyngedouw, E. Moulaert, F. and Rodriguez, A. (2002), Neoliberal Urbanization in Europe: Large-Scale Urban Development Projects and the New Urban Policy, Antipode, 34. 3, 542- 572.
- Smith, N. (2002), New Globalism, Neo Urbanism: Gentrification as global urban strategy, Antipode Volume 34, Issue 3, pages 427–450

לקריאה נוספת- רשות (נתון לשינויים)

- ארנון, א. וחנין, ד. (2004): מקום לתיקון, שיחות על כלכלה, חברה וסביבה, הוצאת בבל (סביבה ישראלית) ומרכז השל.
- דהאן, י. (2007): תיאוריות של צדק חברתי, הוצאת האוניברסיטה המשודרת, משרד הביטחון.
- דה שליט א. (2004): אדם-ירוק: דמוקרטיה, צדק ואיכות הסביבה, הוצאת בבל (סביבה ישראלית) ומרכז השל לחשיבה ומנהיגות סביבתית, תל אביב.
- יפתחאל, י. וקדר, ס. (2000): על עצמה ואדמה: משטר המקרקעין הישראלי, תיאוריה וביקורת 16, הוצאת הקבוץ המאוחד, תל אביב.
- כרמון, נ. (1997): שיקום עירוני: שלושה דורות של מדיניות והדגמה בשכונת תל אביב- יפו, מחקרי תל אביב- יפו, תהליכים חברתיים ומדיניות ציבורית, כרך ב', הוצאת רמות 1997.
- מישורי, ד. (2005): תולדות רעיון הגידור, בין זכות היחיד לזכות הציבור: למי שייכת רשות הרבים, ארץ אחרת 29.
- מרגלית, ט. (2010): מגדלי יוקרה בתל אביב- גידור בשלושה מימדים ועוד אחד, קהילות מגודרות בישראל, הוצאת הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב, עמ' 259- 310.
- מרגלית, ט. (2013) עסקה תכנונית, מתוך: המתכננים, השיח התכנוני לאן? עורכות טלי חתוקה וטובי פנסטר, רסלינג, 179-197.
- Agyeman J. and Evans T. (2003), Toward Just Sustainability in Urban Communities: Building Equity Rights with Sustainable Solutions, The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 590: 35.
- Alterman, R. (2003) The Land of Leaseholds: Israel's Extensive Public Land-Ownership in an Era of Privatization, Leasing Public Land: Policy Debates and International Experiences, Burassa S. C. and Hong Y. H. (eds.) The Lincoln Institute of Land Policy, Cambridge, Mass. pp. 115-150
- Amit-Cohen, I (2005), Synergy between urban planning, conservation of the cultural built heritage

and functional changes in the old urban center—the case of Tel Aviv, Land Use Policy 22, 291–300.

- Blomley, N. (2004) UNSETTLING the CITY, urban land and the politics of property, Routledge.
- Brenner N. and Theodore N. (2005), Neoliberalism and the urban condition, CITY, 9. 1, p. 101- 107.
- N. Brenner, P. Marcuse, and M. Mayer (editors) (2012), Cities for People, Not for Profit Critical Urban Theory and the Right to the City, Rautledge.
- Dempsey, N. et al. The Social Dimension of Sustainable Development: Defining Urban Social Sustainability, Sustainable Development, 2009
- Felton E., Zelenko O. and Vaughan S. (editors), Design and Ethics- Reflections on Practice, Rautledge.
- Goodchild, D. (1990): Planning and the Modern\ PostModern debate, Town Planning Review 61 (2).
- Harvey, D. (1989): From Managerialism to Entrepreneurialism: The Transformation in Urban Governance in Late Capitalism, The Roots of Geographical Change: 1973 to the Present, Geografiska Annaler, Series B, Human Geography, Vol. 71, No. 1, pp. 3-17
- Harvey D. (2003): The Right to the City, International Journal of Urban and Regional Research, Volume 27.4, pp. 939-41
- Harvey. D. (1990): The condition of Postmodernity, An Enquiry into the Origins of Cultural Change, Blackwell, London.
- Fainstein, S. (1991). Promoting Economic Development, Urban Planning in the United States and Great Britain, Journal of the American Planning Association, 57.1, 22- 33.
- Fainstein, S. (1994): The City Builders, Blackwell.
- Healy, p. (1993): A Planner's Day: Knowledge and Action in Communicative Practice, Journal of the American Planning Association 58 (1), 9-20.
- Keil, R.: Urban Political Ecology, Progress Report, Urban Geography, 2003, 24, 8, pp. 723–738.
- Kemp A. and Reijman R. (2004): "Tel Aviv Is Not Foreign to You": Urban incorporation on Labor Migrants in Israel, IMR Volume 38 Number 1: 26- 51.
- Laskier, M. (2000), Israeli Activism American-Style: Civil Liberties, Environmental, and Peace Organizations as Pressure Groups for Social Change, 1970s–1990s, Israel Studies, Volume 5, Number 1, pp. 128-152.
- Madanipour, A. (1996): Design of Urban Space. An Inquiry into a Socio-Spatial Process, Wiley.
- Meallem, I. Garb Y., Cwikel J. (2010), Environmental Hazards of Waste Disposal Patterns - A Multimethod Study in an Unrecognized Bedouin Village in the Negev Area of Israel, Archives of Environmental and Occupational Health, Volume 65, Number 4
- R. Ronald and M. Elsinga (editors) (2012), Beyond Home Ownership- Housing, Welfare and Society, Rautledge.
- Sideway, J. D. (2007). Globalizing the geo history of city/state relations' Transactions Inst Br Geogr NS 32.
- Yiftachel, O. (1998): Planning and Social Control: Exploring the 'Dark Side', Journal of Planning Literature, Vol. 12, No. 2.